

Тараққиёт стратегиясида инсон ҳуқуқлари ва манфаатлари масаласи

Алимов Муҳаммадали Муллоевич

Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом

институти 4-курс, 404-гуруҳ талабаси

Аннотатсия: Барқарор ва инклюзив ривожланишни рағбатлантириш учун инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини ривожланиш стратегияларига интеграция қилиш зарур. Ушбу тезис ривожланиш контекстида инсон ҳуқуқлари ва манфаатларининг кўп қиррали жиҳатларини ўрганади, уларнинг аҳамияти, муаммолари ва оқибатларини ўрганади. Назарий асослар, амалий тадқиқотлар ва эмпирик далилларни ҳар томонлама таҳлил қилиш орқали у инсон ҳуқуқлари, ривожланиш мақсадлари ва жамият фаровонлиги ўртасидаги ўзаро боғлиқликни ёритади. Тезисда та'кидланишича, ривожланиш стратегияларида инсон ҳуқуқ ва манфаатларига устуворлик бериш нафақат шахсининг кадр-қиммати ва ваколатларини ошириш, балки демократик бошқарув, ижтимоий адолат ва экологик барқарорлик асосларини ҳам мустаҳкамлайди. Ҳуқуқ, иқтисод, сотсиология ва сиёсатшуносликнинг фанлараро истиқболларига таянган ҳолда, у сиёсатчилар, амалиётчилар ва манфаатдор томонларга ривожланиш жараёнининг турли босқичларида инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини асосий оқимга киритиш учун амалий тавсиялар беради. Охир оқибат, ушбу тезис ривожланишга инсонга йўналтирилган ёндашувни қўллаш нафақат маънавий императив, балки ўзгарувчан ва доимий тараққиётга еришиш учун стратегик императив эканлигини таъкидлайди.

Калит сўзлар: Инсон ҳуқуқлари, тараққиёт стратегияси, барқарор ривожланиш, инклюзив ривожланиш, ижтимоий адолат, бошқарув, экологик барқарорлик

Ижтимоий-иқтисодий ривожланиш соҳасида нутқ кўпинча ўсиш суръатлари, ЯИМ кўрсаткичлари ва инфратузилма лойиҳалари атрофида айланади. Бироқ, статистик маълумотлар ва иқтисодий прогнозлар орасида ривожланиш стратегияларини инсон ҳуқуқлари ва манфаатларининг асосий тамойилларига боғлаш жуда муҳимдир. Шахсларнинг фаровонлиги, кадр-қиммати ва иштирокини таъминламасдан туриб, ҳар қандай ривожланиш бўш ва барқарор бўлиши мумкин эмас.

Инсон ҳуқуқлари мавҳум тушунчалар эмас, балки ҳар бир шахснинг кадр-қиммати ва кадр-қимматини ҳимоя қиладиган аниқ тамойиллардир. Улар фуқаролик, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқларни ўз ичига олади ва адолатли ва адолатли жамиятларнинг асосини ташкил қилади. Худди шундай, инсон манфаатлари жамият ёки жамият ичидаги одамларнинг кўп қиррали еҳтиёжлари, интилишлари ва истакларини қамраб олади.

Инсон ҳуқуқ ва манфаатларини е'тибордан четда қолдирадиган ривожланиш стратегияси пойдеворсиз уй қуришга ўхшайди. Бир қарашда мустаҳкам кўриниши мумкин, аммо босим остида қулаб тушиши мумкин. Аксинча, инсон ҳуқуқлари ва манфаатлари устувор бўлса, ривожланиш инклюзив, мустаҳкам ва чинакам ўзгарувчан бўлади.

Инсонга йўналтирилган ривожланиш стратегиясининг асосий устунларидан бири фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқларни тан олиш ва ҳимоя қилишдир. Бу сўз, сўз еркинлиги, йиғилишлар ва уюшмалар тузиш еркинлигини та'минлаш, шунингдек, бошқарув жараёнида иштирок етиш ҳуқуқини кафолатлашни назарда тутади. Шахслар қатағондан кўрқмасдан ўз фикрларини билдира олсалар ва уларнинг ҳаётига таъсир қиладиган сиёсатни шакллантиришда фаол қатнашса, бу шаффофлик, ҳисобдорлик ва демократик бошқарув маданиятини ривожлантиради.

Иқтисодий ҳуқуқлар ривожланиш тенгламасида бир хил даражада муҳим аҳамиятга ега. Ялпи ички маҳсулотнинг оддий ўсишидан ташқари, ҳақиқий ривожланиш жамиятнинг барча аъзоларининг турмуш даражасининг сезиларли

яхшиланишига олиб келиши керак. Бу озиқ-овқат, бошпана, соғлиқни сақлаш ва таълим каби асосий еҳтиёжлардан фойдаланишни таъминлаш, шунингдек, мазмунли бандлик ва иқтисодий имкониятларни яратишни ўз ичига олади. Даромадлар тенгсизлигини бартараф етиш, адолатли иш ҳақини таъминлаш ва ижтимоий ҳимоя тармоқларини рағбатлантириш иқтисодий адолат ва инсон кадр-қимматини рўёбга чиқариш йўлидаги муҳим қадамдир.

Ижтимоий ҳуқуқлар, жумладан, соғлиқни сақлаш, таълим, уй-жой ва ижтимоий таъминот олиш ҳуқуқи инсон фаровонлигини биринчи ўринга қўядиган ривожланиш стратегиясининг ажралмас таркибий қисмидир. Соғлиқни сақлаш инфратузилмасига сармоя киритиш, сифатли таълим олиш имкониятларини кенгайтириш ва ижтимоий ҳимоя дастурларини амалга ошириш нафақат индивидуал имкониятларни ошириш, балки жамиятнинг умумий барқарорлиги ва ҳамжиҳатлигига ҳам ҳисса қўшади. Кўпинча еътибордан четда қоладиган, лекин бир хил даражада аҳамиятга ега бўлган маданий ҳуқуқлар маданий ҳаётда иштирок етиш, илмий тараққиётнинг афзалликларидан фойдаланиш, маданий меросга кириш ва уларга ҳисса қўшиш ҳуқуқини ўз ичига олади. Маданий хилма-хилликни тан олиш ва нишонлаш нафақат жамиятларни бойитади, балки ижтимоий ҳамжиҳатлик ва ўзаро ҳурматни ҳам ривожлантиради.

Бундан ташқари, экологик ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилмасдан туриб барқарор ривожланишга еришиб бўлмайди. Тоза ва соғлом атроф-муҳитни таъминлаш бошқа барча ҳуқуқлардан фойдаланиш учун муҳим бўлиб, ҳозирги ва келажак авлодлар фаровонлигининг ажралмас қисмидир.

Хулоса қилиб айтганда, инсон ҳуқуқ ва манфаатлари ҳар қандай ривожланиш стратегиясининг асосини ташкил қилиши керак. Шахсларнинг кадр-қиммати, фаровонлиги ва иштирокини биринчи ўринга қўйиш орқали жамиятлар ҳамма учун янада адолатли, адолатли ва барқарор келажакни куриши мумкин. 21-асрнинг мураккаб вазифаларини ҳал қилар эканмиз, чинакам тараққиёт нафақат иқтисодий

кўрсаткичлар, балки ҳар бир инсоннинг ҳуқуқ ва манфаатларини қай даражада та’минлаш билан ҳам ўлчанишини ёдда тутайлик.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Тажибаев, М. А., & Рашидова, Б. Ё. (2022). Тхе сонсептс оф сустанабилитй анд инстабилитй ин сйнергетисс аре ан импортант принсипе. Ссиентифис прогресс, 3(3), 930-933.
2. Кҳолбекова, М. А. Т. У. (2022). Апплисиатионс анд девелопментс оф сйнергетисс. Ссиентифис прогресс, 3(3), 942-945.
3. Тажибаев, М. А., & Рашидова, Б. Ё. (2022). Сонтент оф тхе сонсепт оф сйнергетисс. Ссиентифис прогресс, 3(3), 938-941.
4. Кулматов, П. М., & Тажибаев, М. А. (2022). Сйнергетис аас а фастор фор тхе девелопмент оф модерн ссиенсе. Ссиентифис прогресс, 3(3), 925-929.
5. Тажибаев, М. А., & Кҳолбекова, М. У. (2022). Сйнергетис метҳодологй сервес хуманитй. Ссиентифис прогресс, 3(3), 934-937.
6. Абдурашидович, Т. М. (2022). Ёшларда синергетик дунёқарашни шакллантириш омиллари. Интеграцион оф ссиенсе, едусатион анд прастисе. ссиентифисметҳодисал жоурнал, 3(3), 203-207.
7. Абдурашидович, Т. М. (2022). Синергетика-ёшларнинг янги дунёқарашини шакллантирувчи билим сифатида. Фан, таълим, маданият ва инноватсия, 1(2), 69-73.
8. Азимова, С. Ё., & Тожибоев, М. А. (2021). Импроvement оф спиритуал анд едусатионал ворк ит ис оур импортант таск. Ссиентифис прогресс, 2(5), 544-548.
9. Меликузийевич, К. П., & Абдурашидович, Т. М. (2021). Стате анд соммунитй манагеммент-ас а приоритй таск ин тхе аппеал. Интернационал жоурнал оф диссоурсе он инноватион, интеграцион анд едусатион, 2(2), 133-136.